ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 27 februari 2016

Overzichtstentoonstelling

Geerdine Kuijpers

Pagina 8&9

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

In het Wild 4

Coaching-praktijk 5

Literatuur 6 & 7

Tentoonstelling Geerdine Kuijpers 8 & 9

Management 10

Eten & drinken 11

Lokale digitale infrastructuur 12 & 13

Recht 14

Puzzels 15

CuraMix 16

Foto van de week.

Of Valentijnsdag er iets mee te maken had, vertelt het verhaal niet, maar deze foto werd begin deze maand genomen bij de Jan Kok Baai bij Willibrordus door Lucienne Booman.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com.

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres

email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

CORRECTIE Ari Manse

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

VOORPAGINAFOTO Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Odette Doest
Liesbeth Echteld
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
William ten Veen
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong
Jan de Ruijter
Niki Smiet

Thuis.

Vergunning

Monique Casimiri

Als je iets wilt veranderen in de directe omgeving van je huis, tuin, schuur of ander bezit dan zul je dat moeten aanvragen. Je hebt hier in Nederland overal een vergunning voor nodig. Je schuur een meter uitbreiden kan niet zomaar. Dat vraag je aan bij de gemeente waar je woont. Dat doe je uiteraard schriftelijk. Dan bekijkt de gemeente de aanvraag en als zij geen bezwaren zien, dan maken ze de aanvraag openbaar. Hetzij in de krant, hetzij via een aankondiging op het gemeentehuis. Mede-stadsbewoners hebben vervolgens zes weken de tijd om bezwaar aan te tekenen. Komt er geen bezwaar dan krijg je van de gemeente toestemming en kun je je vergunning al dan niet tegen betaling ophalen.
Niet alleen het vergroten van een schuur of huis moet aangevraagd worden. Ook als je je huis een kleur wilt geven. De achterkant maakt niets uit. Die mag je kleuren zoveel je wilt, maar de voorkant is een ander verhaal. Zo ook voor dakkapellen. Je kunt je bovenverdieping uitbreiden door er een dakkapel op te plaatsen. Aan de achterkant is dit nooit een probleem, maar voor de voorkant wordt deze nogal eens geweigerd. De schoonheidscommissie kijkt dan mee, en die zeggen dan: nee hoor, we vinden het niet mooi. Het staat niet mooi. We willen geen roze huizen in het dorp. Of in jullie straat staat het niet mooi als er een wit huis tussen staat. Zodoende is de achterkant van ons huis dus wit en de voorkant is bruin baksteen. We hebben de moeite niet genomen om een vergunning aan te vragen. Het kost tijd en geld en de kans dat wij een vergunning krijgen hiervoor is zeer klein.
Voor het kappen van een boom moet je ook een vergunning aanvragen. Dat mag dus niet zomaar. Vanaf een bepaalde hoogte moet je die gaan aanvragen. Nu hebben wij achter in onze tuin een hele grote boom staan. Hij is meer dan 30 meter hoog en wij vinden hem niet mooi. Het is een slangeden of apenboom. Daar verschillen de meningen over. Hij is prachtig van vorm, maar valt erg uit de toon. Hij is te exotisch voor onze, toch wel Hollandse tuin. Met andere woorden, we willen hem al heel lang kappen. We hebben hem eerst aangeboden aan boomkwekerijen. Ze mochten hem gratis ophalen, maar hoewel er wel interesse was, durfden ze het niet aan om met grote machines te komen om de boom eruit te halen. De kans dat de stoep kapot gereden zou worden was te groot. Een vergunning aanvragen willen we niet. Ook nu is de kans te groot dat de gemeente zegt: hij is zo mooi, deze mag niet weg. Dan zitten wij er voor altijd aan vast. We zullen dus burgerlijk ongehoorzaam moeten zijn en hem illegaal moeten gaan kappen. En dan maar hopen dat de buren er niet al te veel aan gehecht zijn. Want omdat hij zo groot en exotisch is, gaat het zeker opvallen dat hij er op een dag niet meer zal zijn. Zal dat voor alle exoten gaan gelden?

Uitgelicht.

Kerk van Wishi 85 jaar

De kerk van Wishi bestaat 85 jaar. Dit werd maandag gevierd met een processie door Wishi, gevolgd door een speciale mis onder leiding van bisschop Luis Secco.

Foto's: **Ken Wong**

Jaguar

Regelmatig wordt op Curaçao 'gefluisterd' dat er een jaguar rondloopt. Deze jaguar zou zijn leefgebied hebben in ergens in de buurt van het Christoffelpark, plantage Patrick, Wacawa, enfin ergens op Bándabou.

Ik moest daar zelf een beetje om lachen, niet omdat ik niet geloof dat een jaguar het eiland binnengesmokkeld kan zijn, want wat dat betreft is er van alles mogelijk gebleken in het verleden. Het gaat me er meer om dat het best grote dieren zijn: een vrouwtje weegt gemiddeld tussen de 35 en 40 kilo, een mannetje kan rond de 45 kilo zitten qua gewicht, met uitschieters tot 80 kilo.
Van kop tot staart kunnen ze tussen de 2 en 2,5 meter meten. Dat is geen kat die je zomaar over het hoofd ziet. In het wild, in hun natuurlijke leefgebied, het tropisch oerwoud zie je ze niet zo makkelijk, tenzij je naar plekken gaat waar ze onder andere voor het toerisme gevoerd worden. Een echte wilde jaguar is namelijk redelijk schuw en zal op subtiele wijze contact met de mens vermijden.
Als een jaguar al op Curaçao terecht is gekomen dan zou dat via de illegale dierenhandel zijn en dan heb je dus te maken met een jong dier dat met de hand groot is gebracht. Die zijn, ook al zouden ze ontsnappen, in principe niet mensenschuw.
Bij aankomst in de jungle van Peru in Manu in 1999 was een van de eerste lessen die ik kreeg, dierensporen lezen. Van tapirsporen langs de rivier tot jaguarsporen. Ik kreeg de waarschuwing vooral uit te kijken bij poemasporen, poema's vallen namelijk veel makkelijker aan dan een jaguar.
Voor de een is een jaguar een geweldige auto, voor de ander een angstaanjagend roofdier. De Latijnse naam is Panthera onca, mijn machiguenga indianen noemden het dier ook wel Otorongo.
In het wild leven ze gemiddeld tussen de 10 en 15 jaar, in gevangenschap worden ze een stuk ouder. De jaguar die in Parke Tropikal zat is zeker ruim 25 jaar geworden. Die was op het eind blind, maar super tam, omdat hij als kitten door mensen was opgevoed. De enige keer dat hij in mijn been hapte was toen er van een eerdere patiënt wat bloed op mijn broek was gelekt. Dat leek hem wel lekker. Gelukkig had hij vanwege mijn reactie meteen door dat er iets niet klopte.
Mannetjes zijn alleen bij vrouwtjes voor het paren. Een vrouwtje draagt gemiddeld 3,5 tot 4 maanden, vrij lang vergeleken met de huiskat. Een jaguar is pas geslachtsrijp als ze drie jaar oud zijn. Ze krijgen tussen de 1 en 4 jongen per keer.
De jonge dieren blijven gemiddeld twee jaar bij de moeder waarbij ze ook leren jagen vanaf dat ze een halfjaar oud zijn. Er zijn verschillende kleurschakeringen, van lichtgeel tot helemaal zwart, maar ze hebben allemaal een gevlekte tekening in de vacht, ook de zwarte dieren.
In de jaren tachtig van de vorige eeuw werden er per jaar rond de 100.000 wilde katten-huiden verhandeld, blijkt uit de Cites-jaarverslagen. Gelukkig is dat aantal enorm afgenomen de afgelopen jaren. Desondanks zijn ze in sommige delen van hun natuurlijke habitat uitgestorven. Andere oorzaken voor hun teloorgang in het wild zijn ontwikkelingen in jungle (bewoning/industrialisatie), maar ook veehouders die (vaak onterecht) uit voorzorg jaguars neerschieten.
Jaguars eten gemiddeld gezien het vaakst een mid size prooi, zoals tapirs, gordeldieren, schildpadden, capibaras of kleine kaaimannen. Wilde varkens en jonge hertjes zijn ook een lekkere snack voor ze. Ze kwamen vroeger voor van het zuiden van Chili, Argentinië en Brazilië tot aan Mexico, maar nu vooral nog in tropische gebieden in Midden- en Zuid-Amerika.
Ze zijn vrij nieuwsgierig. Jaguars brullen niet vaak en uitbundig zoals leeuwen. Je zult ze eerder horen grommen en blazen zoals onze huiskatten. Het leukste geluidje dat ze maken is het miauwen. Nou ja leuk… het hangt er een beetje vanaf wanneer je het hoort.

We zaten een keer na te babbelen bij een bijna gedoofd kampvuur toen er achter ons gemiauw klonk. Ik dacht nog even onnozel: hè, wat doet een kat hier? Alle gesprekken verstomden terwijl we luisterden hoe de jaguar miauwde. Degene die met zijn rug naar de jungle zat wist niet hoe gauw hij op moest staan, en dat was einde van de avond, iedereen vertrok naar zijn hut.
Mijn spannendste en misschien stomste jaguarmoment? Ik liep terug van een onderzoeksite waar ik een tijdje had gezeten om te observeren of de roofvogel die een van mijn ara's had gedood nog terug zou komen naar het karkas. Ineens hoorde ik een stukje verderop geritsel. Ik was een beetje bezorgd en het begon donker te worden dus ik lette in eerste instantie niet op dat geritsel, maar meer op het pad om te zien waar ik liep.
Tot ik ontdekte dat de jaguarprints over mijn voetsporen van de heenweg te zien waren, in de modder… Best een raar moment als je realiseert dat je bent gevolgd door een jaguar. Ik heb eerst gekeken of ze van een poema of een jaguar waren en bij de conclusie 'jaguar' ben ik gauw teruggelopen, het pad af om te zien ik hem nog kon spotten. Een foto zo in de jungle zou toch echt heel cool zijn.
Op het moment dat ik zachtjes miauwde om te kijken of ik een reactie kreeg, besefte ik dat ik een beetje dom bezig was. Drie kwartier lopen van het kamp, in de schemer, in mijn eentje proberen een jaguar te lokken voor een foto? Ik moest er zelf wel om lachen en bedacht me dat het moeilijk uitleggen was aan mijn ouders hoe ik dan toch mijn arm verloren was, dan maar geen foto. Achteraf bleek dat het dier me over het gehele traject gevolgd was en pas van het pad afgeweken was toen we elkaar tegenkwamen.
Jaguars hebben een solitaire levensstijl, hun leefgebied beslaat tussen de 10 en 300 vierkante kilometer. Het territorium van een mannetje overlapt vaak met dat van twee of drie vrouwtjes, maar de territoria van de mannetjes overlappen elkaar niet. Ze doen hun dagelijkse rondje waarbij hun terrein gemarkeerd wordt, hetzij door te plassen of door hun nagels te scherpen aan een boomstam. Aan de krabsporen kun je dan zien dat ze langs zijn geweest. Net zoals bij huiskatten heeft jaguarurine een penetrante lucht.
Ze zijn het meest actief in de vooravond en de nacht, hoewel ze ook wel eens midden op de dag op stap gaan. De schemering is hun favoriete dagdeel, dit komt ook omdat een gedeelte van hun prooidieren dan beter te bejagen zijn.

Gezien het grote jachtgebied en de grootte van de kat, lijkt het me vrij onlogisch dat er een jaguar hier rondloopt zonder dat er op mysterieuze wijze loslopende geiten verdwijnen, zonder markeer- of krabsporen. Hun poep stinkt net zo erg als dat van een huis-, tuin- en keukenkat. Ook hebben ze toch echt regelmatig water nodig. Zeker in een gebied als op Curaçao waar het weinig regent zouden die drollen wel op moeten vallen. Hun voetsporen zien er uit als die van een grote hond van 40 tot 50 kilo, alleen zijn de teenkootjes iets ovaler van vorm. Dus als je toch hele grote kattendrollen vindt, krabsporen van ongeveer 30 centimeter en voetsporen die lijken op van een grote hond, met een zware miauw op de achtergrond... Dan zou ik met mijn smartphone in aanslag proberen een foto te maken. Of gauw maken dat je wegkomt!
Maar wees gerust, als mens zijn we niet een jaguars eerste keus, omdat we toch iets te groot zijn.

VERHALEN UIT DE COACHINGSPRAKTIJK

De Coachee

Niki Smiet is coach/organisatieadviseur bij 3C Constructive Coaching & Consulting
info@3ccoachconsult.com
www.3ccoachconsult.com
Tel. 540 26 15

Vorige keer maakten jullie kennis met de Coach en met wat een Coach zoal doet. Dit keer ga ik nader in op degene die gecoacht wordt: de zogenoemde 'Coachee'.
Ze komen bij me via allerlei wegen: hun werk heeft hen gestuurd, ze komen uit zichzelf, ze zoeken hulp voor hun kinderen, et cetera.
Hun vragen zijn uiteenlopend en divers:
– Hoe komt het dat ik telkens vastloop op mijn werkplek?
– Waarom lukt het me niet om vriendschappen te sluiten?
– Ik wil een goede manager of leider zijn, maar hoe doe ik dat?
– Waarom hebben mijn collega's zoveel problemen met mijn gedrag?
– Ben ik soms te gevoelig? Ik voel veel en trek me alles heel erg aan; hoe kan ik daarmee omgaan?
– Mijn relatie loopt helemaal niet goed: wat nu?
– Ik zou graag een eigen bedrijf beginnen, maar hoe pak ik dat aan en ben ik daar wel geschikt voor?
– Hoe krijg ik het vertrouwen terug in mijzelf?
– Hoe vaak ik het me ook voorneem: neezeggen lukt me gewoon niet. Is hier iets aan te doen?
– Welke kant moet ik op qua werk? En: is dit nog wel de goede baan voor mij?
– Ik vind alles leuk en wil zoveel dingen tegelijk doen: hoe maak ik de juiste keuzes?
– Ik ben een perfectionist, maar begin daar last van te krijgen: wat nu?
– Hoe ga ik om met voortdurende werkstress/overspannenheid/burn-out?
– Het lukt me maar niet om mijn tijd te managen, waardoor ik in de problemen kom. Is daar iets aan te doen?
– Ik ben vergeten wie ik zelf ben, wat ik zelf wil en waar ik voor sta. Hoe vind ik mijzelf terug?

Met deze en andere vragen krijgt een coach in de praktijk van alledag vaak te maken. In volgende columns zal ik dieper ingaan op de diverse thema's die hierboven in – vraagvorm – naar voren komen. Voor nu wil ik me beperken tot wie degenen zijn die deze vragen aan mijn vakgenoten en mij stellen.
Coachees zijn mensen zoals u en ik. Mensen met vraagstukken, mensen met bepaalde issues – complex en minder complex – en mensen die voor belangrijke keuzes staan. Het zijn tevens mensen die daar wat hulp bij nodig hebben. U kent dat wel, er speelt een vervelend probleem in de privésituatie. U vertrouwt bijvoorbeeld uw man of vrouw niet meer, uw kind heeft problemen op school, of u loopt vast op uw werk. U blijft daar zelf mee rondlopen. Het rondlopen wordt piekeren en het piekeren gaat over in slapeloze nachten, boze en/of emotionele buien en schuldgevoelens. Na een tijdje merkt u dat het probleem niet vanzelf overgaat en dat een beetje hulp, of in ieder geval een luisterend oor of een schouder om op uit te huilen wel heel erg fijn zou zijn.
U neemt de stap en raadpleegt een familielid, een vriendin, de pastoor, of u benadert lotgenoten via het internet. In veel gevallen kunnen dat soort gesprekjes wonderen doen en voelt u zich daarna al een stuk beter. Maar soms durft u het betreffende vraagstuk of probleem niet met anderen te bespreken, of heeft u al eens iemand in vertrouwen genomen die u vervolgens teleurgesteld heeft. Omdat het vertrouwen beschaamd is, of omdat begrip uitbleef.
Iedereen heeft dat weleens meegemaakt, het is de gewoonste zaak van de wereld. Wat iemand vervolgens doet met het vraagstuk of probleem wanneer het niet opgelost is of zelfs in de tussentijd is verergerd, is erg afhankelijk van een aantal factoren, zoals bijvoorbeeld: opvoedings- en erfelijke factoren, omgevingsfactoren, karaktereigenschappen, vaardigheden en kwaliteiten, en gezondheidsfactoren.
Wanneer neemt iemand de stap om ondersteuning of hulp te zoeken bij een probleem? Vaak is het toch best een grote of enge stap om bij iemand buiten de eigen vertrouwde kring om hulp te vragen. Er heeft lange tijd een negatief stempel gezeten op bezoekjes aan bijvoorbeeld een psycholoog, psychiater of therapeut. Inmiddels zien we dat dit beeld, ook op Curaçao, aan het veranderen is. Mensen nemen een dergelijke stap iets eerder en schamen zich er minder snel voor.
Een coach is, zoals ik in mijn vorige column al aangaf, een relatief nieuwe speler in 'hulpverleningsland'. Toch kan ook een coach een heel goede (tussen) stap zijn bij het ondersteunen in het vinden van oplossingen voor vraagstukken zoals hierboven beschreven.
Zonder doktersbezoek, doorverwijzing of garantiebrief kunt u via uw werk of op eigen initiatief op een laagdrempelige wijze ondersteuning zoeken bij een professional, die u een spiegel voorhoudt en ondersteunt en helpt om zelf de antwoorden te vinden.
In de coachingspraktijk zie je dat coachees die erg onder de invloed van hun omgeving staan en ietwat onzeker zijn, soms gestuurd zijn door anderen: "Goh, zou je nou niet eens hulp gaan zoeken bij dat probleem?" Maar er zijn ook coachees die eigengereid, zelfbewust en initiatiefrijk zijn. Die melden zichzelf vaak aan: "Ik wil groeien, mijn problemen actief aanpakken en mezelf verbeteren, dus hier ben ik." Individuele coachees en teams met werkgerelateerde (en gecombineerde) vraagstukken worden vaak aangemeld door hun werkgever: "We vinden dat er wat meer gespecialiseerde ondersteuning nodig is; we hebben een externe professional gevraagd om ons daarbij te helpen."
Kortom: coachees zijn er in alle soorten en maten; ze zijn divers, net als hun vraagstukken. In alle gevallen wordt met de coachees gewerkt vanuit vertrouwen in hun eigen kracht, waarbij openstaan voor leren, verandering, groei en nieuwe inzichten belangrijke randvoorwaarden zijn.
Hoe verschillend de individuele coachees, teams, organisaties en hun vraagstukken ook mogen zijn, ze hebben één heel belangrijk ding gemeen: ze durven te vragen om ondersteuning als het op eigen kracht even niet meer lukt. Dat is dapper en constructief, en het blijkt vaak de juiste beslissing om vraagstukken op te lossen en daadwerkelijk te groeien.

Mannengedoe volgens

Twee nieuwe romans van een Belgische en Nederlandse auteur, beiden via familie met Curaçao verbonden. Twee spannende romans over mannen op Curaçao en in Nederland.

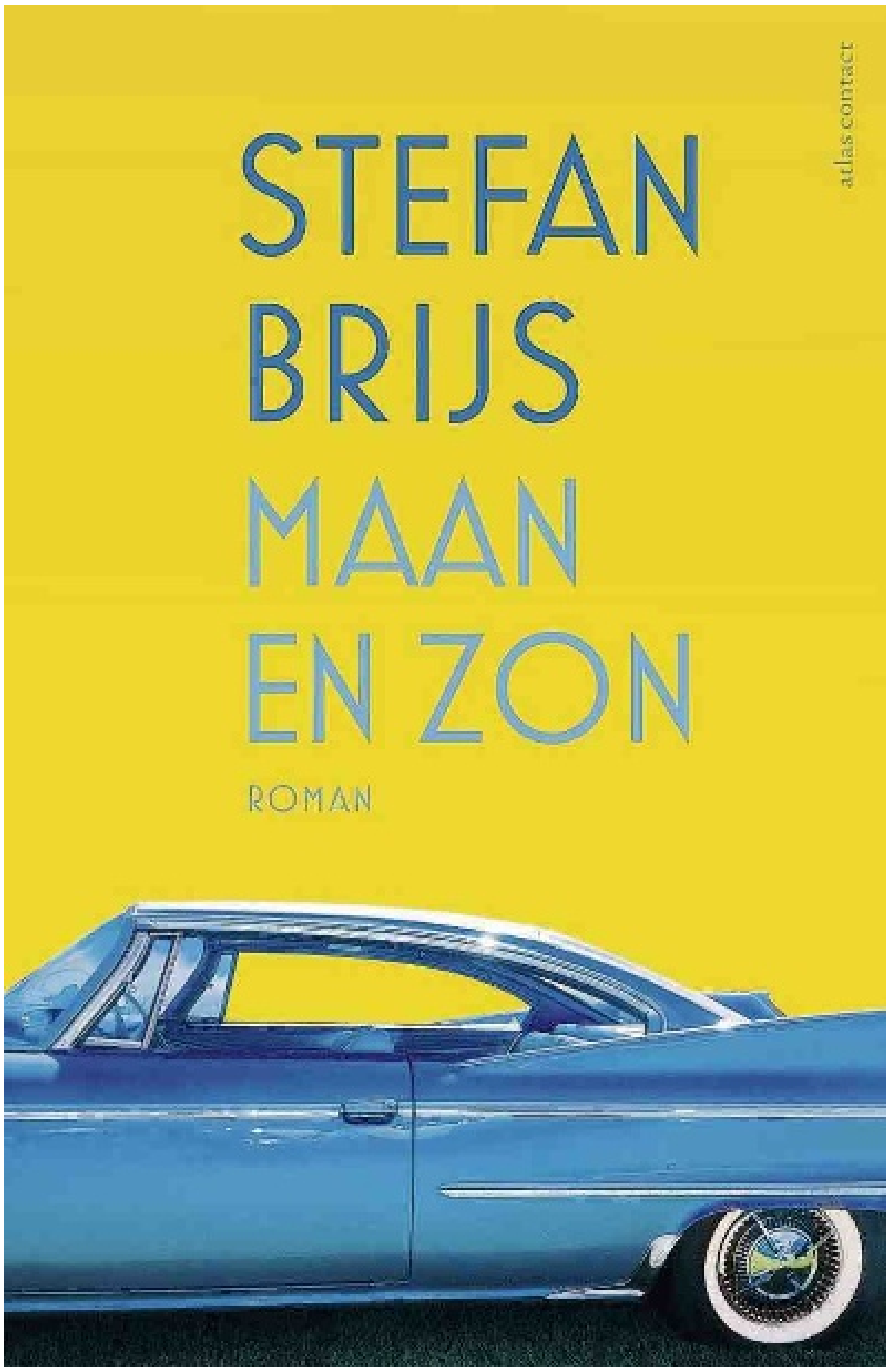

Tekst: **Brede Kristensen**

Maan en Zon

Vroeger was A. den Doolaard een veel gelezen auteur. Vooral zijn 'Herberg en het hoefijzer', een typisch lokale roman over het barre leven in Montenegro, deed het goed. Later vroeg ik me af hoe een Hollandse auteur kon schrijven over Montenegrijnse toestanden. Zouden de Montenegrijnen zich erin herkennen? Weer later, toen ik voor mijn werk in Montenegro moest zijn, vroeg ik hier en daar of men bekend was met Den Doolaard. Wie schetst mijn verrassing dat hij daar een bekende en gevierde auteur bleek te zijn. Men heeft hem zelfs met een standbeeld in de hoofdstad Podgorica vereerd. Uitzonderlijk.

Ik moest hieraan denken toen ik de nieuwste roman van Stefan Brijs over Curaçao las. Brijs is een Belg die familiebanden met Curaçao heeft. Net als Den Doolaard moet hij goed om zich heen gekeken hebben en begiftigd zijn met een zeldzaam inlevingsvermogen om zo'n roman over onze lokale cultuur te kunnen schrijven. Niet dat ik hiermee de suggestie doe om nu maar meteen op Curaçao een standbeeld van Stefan Brijs te plaatsen, zover zou ik niet willen gaan, maar wel de suggestie dit boek niet ongelezen te laten.

Drie generaties mannen worden gepresenteerd. Roy Tromp is een ouderwetse Curaçaose taxichauffeur, die indruk wil maken met een grote Amerikaanse slee, een Dodge. Een macho is hij ook, die zijn mannelijkheid ontleent aan auto, vrouw en kroost. "Luna ku solo lagami pasá kon todo mi yu ku Dios a dunami." Met dit liedje komt hij door het leven. Al vindt hij het lastig zich aan zijn woord te houden, hij is niet gespeend van verantwoordelijkheidsgevoel. Kortom, hij doet zijn best iets van zijn leven te maken binnen het kleine wereldje waarin hij zit opgesloten, voor zichzelf op de eerste plaats, dat zeker, maar ook voor zijn vriendin(nen) en zijn zoon.

Echter, het gaat allemaal zo mondjesmaat, zo ongepland en ad hoc dat hij zich voortdurend in de nesten werkt. Zijn zoontje Max kan goed leren en heeft het geluk een serieuze moeder te hebben. Hij doorloopt het Radulphus. Zijn ideaal is onderwijzer te worden, net als zijn mentor, broeder Daniel, een Curaçaose frater-onderwijzer, de ik-verteller van de roman. Van dat ideaal komt niets terecht. Met een mooi diploma op zak treedt hij noodgedwongen in de voetsporen van zijn vader. De zorg voor zijn moeder is prioriteit voor hem. Hij pakt het taxi-ondernemerschap goed aan, maar heeft pech wanneer tijdens de onlusten van 1969 zijn mooi onderhouden Dodge bijna naar de vernieling gaat.

Toch beseft Max Tromp dat de wereld ruimer is dan Curaçao en hij koestert hoop voor zijn zoontje, Sonny, dat hij tenminste zijn talenten zal weten te ontwikkelen. Die hoop is niet ongegrond want ook Sonny kan goed leren en doorloopt eveneens het Radulphus. Voor Max betekenen zoonlief Sonny en zijn vrouw 'luna ku solo', alles. Echter, Sonny groeit op in een andere tijd dan papa Max, een tijd waarin drugs en materiële welvaart een voorname rol spelen. De criminaliteit ligt loerend om de hoek te wachten, gereed om toe te slaan. Het verhaal loopt dramatisch af.

'Maan en Zon' is op een bedrieglijke 'matter of fact'-wijze geschreven, bedrieglijk omdat het de lezer allengs in een spannend en met emoties geladen verhaal meesleept. Het draait om het onvermogen van mannen, de Trompen, om de kansen die het leven geeft, te benutten. Verantwoordelijkheidsgevoel legt het af tegen de verleidingen en de wisselvalligheden van het leven. Vrouwen zijn te mooi om van af te blijven, mannen te charmant om te weerstaan. Om van drugshandel maar niet te spreken. Op gezette tijden gooien de sociaal-politieke omstandigheden roet in het eten en aangezien het vermogen om te plannen niet de sterkste kant van de Curaçaoënaar is, worden hun wegen vooral met voornemens geplaveid. Het is om moe van te worden.

Tot overmaat van ramp openbaart zich op cruciale momenten een onmacht om te relativeren. Zeer menselijk, maar ook zeer verwoestend. De roman biedt een kleurrijk en geloofwaardig beeld van de Curaçaose cultuur.

De heren Tromp zwemmen in de ruwe golven van de Caribische Zee. Hoe anders is de wereld van de ik-verteller, de broeder-onderwijzer, zelf een Curaçaoënaar, die zijn herinneringen aan de familie Tromp, de mannen vooral, overdenkt als alles fout dreigt te lopen. Hij is de rust en kalmte zelve. Te vergelijken met het binnenwater van de Piscaderabaai? Nee, toch niet. De Curaçaose binnenwateren zijn troebel en zout. Broeder Daniel is als een rimpelloos zoetwatermeertje. Troebel noch zout. Maar op Curaçao zijn geen zoetwatermeertjes. Anders gezegd, hij is een vreemde eend in de bijt, een 'Fremdkörper', zoals de Duitsers zeggen. Broeder Daniel is een van die typisch vriendelijke broeders die zich met de beste intenties en een groot verantwoordelijkheidsgevoel inzetten voor hun pupillen, daarbij hun thuis goed in de gaten houdend. Broeder Daniel had een brave Hollander of Belg kunnen zijn. Waarom koos de auteur voor deze identiteit?

Wilde hij zo voorkomen dat zijn verhaal over Curaçao te veel als het oordeel van een buitenstaander zou klinken? Wilde hij met hulp van dit vierde mannelijke personage aantonen dat ook Curaçaoenaars best raad weten met verantwoordelijkheidsbesef?

Stefan Brijs en Merijn de Boer

Wilde hij de communicatie tussen broeder Daniel en de Curaçaose mannen niet extra compliceren? Geen van deze argumenten is overtuigend. Als de lezer niet uitdrukkelijk zou zijn geïnformeerd over de kleur en afkomst van broeder Daniel, zou de lezer hem voor een Europeaan hebben gehouden. Wat op het eerste gezicht een mooie opzet lijkt, namelijk het verhaal vertellen door de ogen van een Curaçaoënaar, is op het tweede gezicht nu net het onechte aan de opzet.
Had die complicatie van cultuurverschil maar toegelaten, zou ik zeggen, want hoe je het ook wendt of keert, Stefan Brijs is een Belg. De Curaçaose cultuur hoeft niet met zijden handschoentjes te worden aangepakt. Juist niet. Dan had het wat meer geknetterd in de roman. Nu blijft het zoetwatermeertje rimpelloos, terwijl het buiten toch erg hard waait. Afgezien daarvan is het verhaal over de heren Tromp verrassend en zeer herkenbaar.

't Jagthuys

Eén ding is zeker, het plot is intrigerend en omdat het bovendien zonder veel omhaal van overbodige woorden vlot en spannend is geschreven, lees je deze tweede roman van Merijn de Boer liefst in een keer uit. Zijn debuutroman werd goed ontvangen. Deze mag ook op een goede ontvangst rekenen.
Waarover gaat het? Hoofdpersoon is een naar binnen gekeerde man van 35, luisterend naar de Bordewijk-achtige naam Binnert, die nog altijd bij zijn moeder woont, ergens in een stoffige villa aan de Vecht. Binnert heeft een dubbele handicap. Hij is een beetje autistisch en er is iets met zijn heup waardoor hij zijn hele jeugd in een ijzeren broek heeft moeten lopen, een keurslijf.
De relatie met zijn moeder, Neeltje, is symbiotisch. Ze laten elkaar niet los. Binnert kent welgeteld zeventien mensen. Dat houdt hij nauwgezet bij. Zijn moeder niet meegeteld, want zij telt voor oneindig. Omat ze vindt dat hij als midden dertiger seksueel aan zijn trekken moet komen, bestelt ze een seksgezelschapsdame, Vera. Daarmee begint het verhaal. Vera en Binnert worden op slag verliefd op elkaar en zo raakt Binnert verstrikt tussen twee bezitterige vrouwen. Uiteraard loopt dat niet goed af.
Na het lezen dringen zich vragen op. Zijn de personages wel echt? Hebben we hen als lezer kunnen ontmoeten, Binnert, Vera, Neeltje, plus nog enkele anderen? De indruk is dat ze wel erg braaf hun rol in de spannende verhaallijn hebben gespeeld. Zoals moeder Neeltje haar zoon Binnert niet kan loslaten, zo lijkt auteur De Boer zijn personages evenmin te kunnen loslaten. Als auteur heeft hij zich volledig op de verhaallijn gefocust. De personages staan keurig in dienst ervan. Neeltje en Vera komen als personen niet echt tot leven. Binnert beseft dat nota bene ook. Of moeten we zeggen dat de auteur het beseft en dat besef middels Binnert tot uitdrukking brengt? Wat is de aanleiding? Als Vera hem ertoe beweegt eindelijk de villa 't Jagthuys aan de Vecht te verlaten om met haar mee te gaan naar haar appartement in Amsterdam, komt haar woonomgeving hem als steriel en nietszeggend voor. "Wie was Vera?", vraagt hij zich af. "Was ze misschien wel net zo nietszeggend als haar kamer? Een lege maar mooie, opwindende huls?" De spijker op zijn kop.
En hoe zit het met de figuur van Binnert? Ontmoeten we in hem wel een levend iemand? Hij is een in zichzelf gekeerde zonderling die niet met medemensen weet om te gaan, onverbreekbaar met zijn moeder verbonden. Hij luistert naar serieuze klassieke muziek, heeft schitterend leren harp spelen en heeft de wereld leren kennen door het lezen van romans. Maar wat de echte wereld betreft, daarover zegt hij: "Ik weet het niet… ik denk dat ik het een enorme teleurstelling zou vinden, de wereld." Daarom is het enige stukje wereld dat hij kent zijn eigen vertrouwde tuin van de villa aan de Vecht. Dan is het de beurt aan Vera om te constateren: "Eerlijk gezegd kon ik er niet zoveel mee. Ik vroeg me af wat ik hier allemaal mee te maken had." Kortom, de personages komen ook jegens elkaar niet uit de verf. In de herinnering van de lezer zullen ze snel vervagen.
De roman ontleent zijn waarde dus aan de intrigerende verhaallijn, de ingenieuze compositie en de mooi gestileerde schrijfstijl. De spanning van het verhaal maakt dat de lezer het in één adem wil uitlezen.

Stefan Brijs, Maan en Zon, Atlas Contact, 2015

Merijn de Boer, 't Jagthuys, Querido, 2016

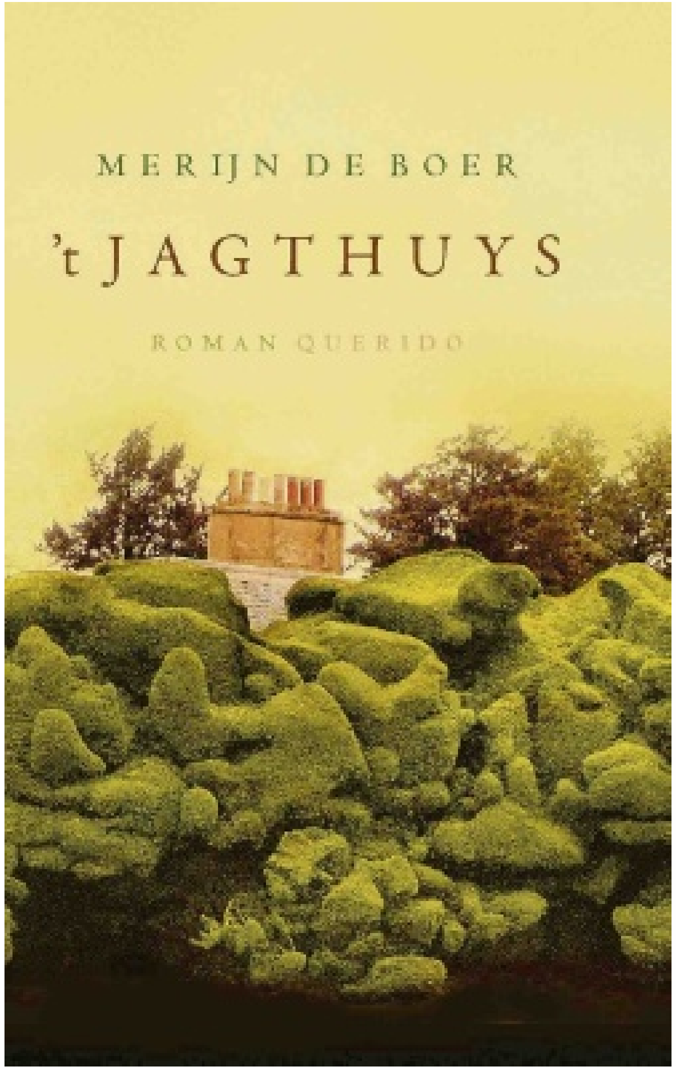

Letra

Simone de Beauvoir

Eerst suisde het rond 'je wordt niet als vrouw geboren, je wordt tot vrouw gemaakt', daarna begon het te galmen en wist iedereen in de westerse wereld dat het innemen van een standpunt onvermijdelijk is. Het suizen begon in 1949 toen Simone de Beauvoir erover schreef in haar controversiële Le Deuxième Sexe. In het Nederlands vertaald als De Tweede Sekse. Feiten, mythen en geleefde werkelijkheid, onlangs opnieuw verschenen.
Op een kleine 1000 pagina's beschrijft ze de maatschappelijke geschiedenis van de vrouw, of misschien beter gezegd: de geschiedenis van de mannelijke visie op vrouwen. Want daar draait het voor haar om, dat vrouwen zich op bijna alle gebieden van het leven hebben laten definiëren door mannen.
Toen de strekking van het boek tot de vele lezers begon door te dringen, begon ook het galmen. Niemand kon er meer omheen. De 'tweede feministische golf' die een halve eeuw geleden begon was voor een belangrijk deel het gevolg van deze indrukwekkende studie van De Beauvoir.

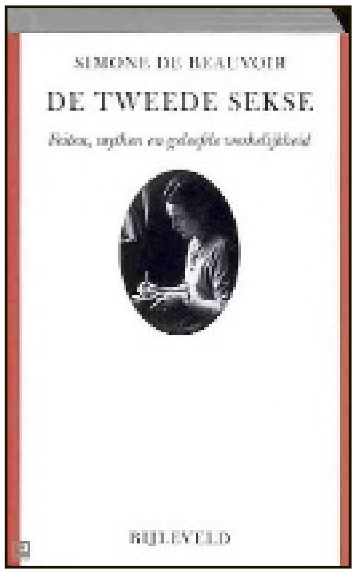

Verbeteringen van de rechtspositie van vrouwen in het huwelijk en op het werk, de introductie van de pil en de kansen om 'gewoon' deel te nemen aan het onderwijs deden de rest.
De emancipatie van vrouwen leek een 'point of no return' te hebben gepasseerd. Sterker, leek een feit te zijn geworden. Maar feiten bestaan niet. Feiten zijn het resultaat van discussies en interpretatiepogingen van mensen. Feiten zijn door en door ambigu. Ook daarover had Simone de Beauvoir behartenswaardige dingen geschreven.
Wat velen over het hoofd hadden gezien was dat er niet zoiets als emancipatie van vrouwen kan bestaan zonder emancipatie van mannen. Rond 1980 begon het allemaal weer troebel te worden. De schuchtere pogingen van mannen op het vlak van mannenemancipatie waren niet wat je noemt overtuigend. Meer en meer vrouwen begonnen wederom te zwichten voor het mannelijke definitiegeweld. Mannen nemen daartoe ongegeneerd het initiatief en, in haar woorden: 'beschikken bijgevolg over veel meer concrete mogelijkheden om hun vrijheid in de wereld te projecteren en uit te oefenen'. Dat de studie van De Beauvoir nog buitengewoon actueel is en daarom ook opnieuw is uitgegeven, bewijst de actuele studie van Nancy Jo Sales 'Social Media and the Secret Lives of Teenagers'. De obsessie met de social media waarin voor meisjes alles draait om gezien en 'geliked' te worden, werkt als een formidabel obstakel voor emancipatie.
Op basis van 200 interviews trekt Sales conclusies die naadloos aansluiten bij de analyses van De Beauvoir omtrent ongeëmancipeerde mannen en vrouwen. "One of the things that continually struck me over the course of my reporting was the similarity of girls' experiences on social media regardless of their race or background. The homogeneity of the technology and widespread use of the same apps seem to be creating, again, a certain culture. And a lot of what girls had to say about this culture involved an experience of what can only be described as sexism."
Het maken van indruk op de andere sekse door uiterlijke schoonheid enerzijds en 'power of the balls' anderzijds, belooft niets goeds voor emancipatie en nog veel minder voor wat De Beauvoir 'existentie' noemde. Maar ook nu zijn de feiten ambigu. Veel meer jongens dan meisjes sluiten het onderwijs zonder diploma af, maar ook gaan steeds meer meisjes met hoofddoeken door het leven. Kortom, er gaat nog veel veranderen.

Omvangrijk werk Geerdine Kuijpers niet in een categorie te vangen

Geerdine Kuijpers (80) is een halve eeuw actief in de kunst. Binnenkort houdt ze een overzichtstentoonstelling van vijftig jaar werk in haar appartementencomplex The Art & Nature Inn. Dit jaar zal er ook een documentaire over haar verschijnen.

Tekst: **Liesbeth Echteld** Foto's: **Ken Wong**

From the Past to the Present to the Future: A Journey to Multiculturalism is een overzichtstentoonstelling van vijftig jaar werk, maar ook daarvoor was Geerdine Kuijpers al actief. "Voordat ik vijftig jaar geleden naar Curaçao kwam, was ik altijd al creatief bezig. Ik had altijd al een scheppingsdrang in mij. Ik ben er mee geboren. Meerderen uit het gezin waren creatief, kunstzinnig en muzikaal. Maar diep in mij zat een innerlijke drang om iets te verwezenlijken. Door de omstandigheden in mijn vroege jeugd manifesteerde deze drijfveer zich al vroeg en werd deze in mijn verdere leven vertaald in tastbare kunstuitingen."

Het rustige leven in tuindorp Vreewijk in Rotterdam waar ze opgroeide werd verstoord door het bombardement op Rotterdam door de Duitsers in 1940. "De oorlog wordt door mij, nadat ik ondergebracht was in verschillende pleeggezinnen in dorpen verspreid over Nederland, bewust beleefd. Het was het begin van de rode draad in mijn leven. Ik deed toen verschillende indrukken op die appelleerden aan mijn filosofische inslag en die onder andere de basis legden voor mijn creativiteit. Niet alleen de oorlog, maar ook de moeilijke jaren daarna, voedden mij daarin."

"Door de schaarste in de oorlog en in de naoorlogse periode – waarvan ik om gezondheidsredenen bijna een jaar in een kuuroord in Zwitserland doorbracht – leerde ik te roeien met de riemen die ik had. Ik werd me ervan bewust dat alle materiaal bruikbaar is voor het creëren naar nieuwe vormen."

Reizen naar verre oorden

Kuijpers' vrijheidsdrang mondt tussen haar twintigste en dertigste levensjaar uit in verschillende reizen, onder andere over zee, waarbij zij ook Curaçao kort aandoet op doorreis naar Australië. De vele uiteenlopende indrukken die zij opdoet, blijken van belang voor haar verdere creatieve vorming als beeldend (en levens)kunstenaar.

Later vestigt zij zich op 29-jarige leeftijd met haar toen eenjarige zoontje en haar Antilliaanse echtgenoot op Curaçao. Uit het huwelijk zal op Curaçao nog een dochter geboren worden. Door haar scheiding is Kuijpers genoodzaakt om haar hoofd, en dat van haar kinderen, financieel boven water te houden. Ze maakt niet alleen onafgebroken een heel grote hoeveelheid kunstwerken, maar ontwerpt tevens een appartementencomplex, The Art and Nature Inn, dat haar kunst uitdraagt.

Kuijpers zelf woont tot op heden in deze eigen creatie, een tropische, paradijselijke omgeving en blijft doorgaan. De bewoners, vaak toeristen maar ook lokale huurders voor langere tijd, leven letterlijk in haar kunstcreatie/kunstwereld.

The Art and Nature Inn is opgenomen in Een Eeuw Architectuur op Curaçao (1999, p. 111) van de architect Ronald Gill, die de, in en buiten de appartementen van The Art and Nature Inn weergegeven, beeldende kunst karakteriseert als omgevingskunst. Kuijpers is duidelijk over deze typering: "De kunst door mij weergegeven, overstijgt de eigen omgeving en is van een universeel karakter."

Eigen technieken

Het omvangrijke werk van Kuijpers laat zich niet in een bepaalde categorie onderbrengen. Zij ontwikkelt eigen technieken wat haar kunstwerken een speciale eigenheid geeft en waarmee zij een boodschap uitdraagt.

De verschillende, normaal gesproken niet makkelijk te verenigen materialen (oud en nieuw) uit haar directe omgeving waaruit de kunstwerken zijn opgebouwd, worden letterlijk omzoomd met eigen spreuken en wijsheden, die weer een uitvloeisel zijn van de positieve filosofie van Kuijpers en aansluiten op haar leefwereld.

In de voor de kunstwerken gebruikte materialen is geen grote gemene deler te ontdekken. Naast kunstwerken met spijkers, draden, textiel en kralen schildert Kuijpers ook met diverse soorten verf. Ook maakt zij kunstwerken waarin zij afval, wat voor haar niet bestaat maar voor haar juist bruikbaar materiaal is, verwerkt.

Kuijpers beschouwt de natuur als haar leermeester. De kunstenaar gaat verder waar de natuur ophoudt. "Materiaal inspireert", aldus Kuijpers. "Waar de natuur mee ophoudt en wat de natuur laat vallen, dat wordt door mij opgepakt, gecombineerd met ander materiaal en wordt vervolgens tot een kunstwerk verwerkt. Uit de grootste chaos kun je de mooiste kunst creëren. Uiteindelijk komt alles door de kracht van de natuur, die gebruikt wordt voor het verwezenlijken van de kunstobjecten.

Dit besefte ik al in mijn kinderjaren."

In de kunstwerken gebruikt ze doorgaans heel veel kleuren. De inspiratie van de kunstwerken wordt door de kunstenares uit het moment gecreëerd.

Daarbij neemt zij waar, denkt zij, voelt zij bewust en creëert zij tegelijkertijd. De kunstenares beschouwt zich daarbij als een instrument, dat energieën aantrekt, werkend van binnen naar buiten. Daarbij werkt ze doorgaans met reliëf.

Een alles samenvattende spreuk in relatie tot de filosofie van Kuijpers, is weergegeven onder een 11 meter lang kunstwerk: "All different positive energies are needed to change our planet in balance with the Universe." Dit werk bestaat tegenwoordig uit drie delen en zal tijdens de overzichtsexpositie, die op 27 februari in bijzijn van genodigden geopend wordt, te bezichtigen zijn.

De kunstenares laat een werk geboren worden. Allerlei technieken worden gebruikt om het te verwezenlijken. Het wordingsproces tot een kunstwerk kan om die reden soms jaren in beslag nemen. De kunstwerken hebben een kern van het oude, van oude materialen, die in relatie staan tot mensen met positieve energieën vanuit alle windstreken.

Kuijpers beschouwt het door haar getoonde werk, dat niet trendgevoelig is, als entourage van de boodschap die zij wil overbrengen. De kunstwerken representeren een wereld van eenheid, van het donker naar het licht. "Mensen kijken er naar, voelen er wat bij, veranderen daardoor en zo verandert de wereld. Mijn schilderijen willen gewoontes doorbreken."

In 1971 vond op Curaçao een eerste expositie plaats in Sentro Pro Arte, van de kunstwerken van Kuijpers. "Jo Pinedoe, inmiddels overleden, opende toen de expositie met twee ezels vergezeld van kinderen op blote voeten, door een haag van onkruid. Deze expositie, door de diversiteit en kracht van de kunstwerken door Angel Salsbach en Tone Brulin, 'Warwarú' genoemd, werd druk bezocht en het publiek was enthousiast. Ook in Landhuis Bloemhof werd op verzoek van mevrouw May Henriquez (1915-1999), de expositie een maand voortgezet voor middelbare scholen."

De kunstenares trok zich terug in The Art and Nature Inn. "Ik heb er steeds voor zorg gedragen dat jongeren geïnteresseerd raakten in mijn kunstwerken. Zij reageerden altijd enthousiast."

In 1989 vond er een geslaagde expositie in Landhuis Brakkeput Mei Mei en in het World Trade Center plaats. Ook is er nog een korte expositie geweest in een pand aan de Roodeweg in Otrobanda en tijdens de opening van Tia Tela.

In 1995 besluit de kunstenares weer te exposeren nadat liefhebbers van haar kunst haar dit aan hadden geraden en hulpvaardig waren. Kuijpers: "Hoe ik het, met behulp van mijn zeer getalenteerde dochter, voor elkaar heb gekregen om te exposeren in Nederland, zonder enige hulp van bijvoorbeeld het toenmalige Antillenhuis, maar wel met ondersteuning van Elfried Schmidt, die de werken op mijn aanwijzingen inlijstte, is voor mij nog steeds een raadsel. Warwarú 2, met het loslaten van twee duiven geopend, was zeer bijzonder. De expositie Warwarú 2 werd niet alleen in de Laurenskerk in Rotterdam, maar ook in de Hooglandse Kerk in Leiden (1996) gehouden. Beide exposities waren groots en zeer apart, mede door de inbreng van mijn dochter Piroska. De exposities werden goed ontvangen en trokken voldoende bezoekers aan. Ik kon met de opbrengst, door de goede verkoop, de kosten dekken."

In 2011, ter gelegenheid van Kuijpers' 46-jarige verblijf op het eiland, werd het lokale publiek verrast met een expositie in een voor het eiland vergeten omgeving, de Aula van Habaai, in Welgelegen. De in vervallen staat verkerende aula werd door de kunstenares en haar dochter daar waar nodig opgeknapt, de kunstwerken werden ingenieus aan de speciaal daarvoor aangebrachte wanden bevestigd en een transformator zorgde voor licht. De expositie, Warwarú 3, was een succes.

De bekendheid met het werk van Kuijpers in kleine kring werd, na Warwarú 3, groter en vele lokale kunstliefhebbers weten de weg naar de kunstwerken te vinden. Het feit dat Kuijpers enkele jaren geleden op verzoek van Lusette Verboom van Alma Blou mee heeft gedaan aan de zogenaamde kunstroute, waarbij lokale kunstenaars gedurende een weekeinde hun ateliers openstellen voor kunstminnend Curaçao, en velen de gang naar haar kunstwerken maakten, heeft hier ook toe bijgedragen.

Documentaire

Om zowel de kunstuitingen als het gedachtegoed van deze bijzondere kunstenares niet verloren te laten gaan, maar te behouden voor velen na ons hebben enkele familieleden en vrienden het plan opgevat om een documentaire te laten maken over haar. Deze documentaire dient een ode te zijn aan deze bijzondere kunstenares en is van meerwaarde voor het 'collectieve geheugen van de eilandbewoners' en voor de lokale kunstgeschiedschrijving.

Fridi Martina

Aan het eind van het interview schetst de kunstenares ook een duidelijk toekomstbeeld. "Voor mij is het belangrijk dat The Art and Nature Inn de functie zal krijgen van een levend museum met een galerie die toegankelijk is voor een geïnteresseerd publiek. The Art and Nature Inn zal in de toekomst een vertrekpunt en verzamelpunt zijn voor diversiteit en multiculturaliteit. In het licht hiervan heb ik er zorg voor gedragen dat er gedurende de overzichtstentoonstelling van mijn eigen werken, ook speciaal aandacht besteed wordt aan wijlen Fridi Martina, een veelzijdige en zeer getalenteerde actrice en voordrachtskunstenares. Een hommage aan Fridi Martina, die voor haar inzet en toewijding om de kunst tot bloei te brengen naar mijn mening dit eerbetoon verdient. Ook ben ik blij dat de jonge talentvolle actrice Dichi Wit bereid is om mijn overzichtstentoonstelling te openen. Ik heb me een weg gebaand door het leven. Ik heb op deze aarde een taak. Bij het uitvoeren van deze taak ben ik uiteindelijk, op tachtigjarige leeftijd, bij een beginpunt uitgekomen, als het ware bij het eerste hoofdstuk van het laatste deel. De epiloog kan nog komen."

De tentoonstelling From the Past to the Present to the Future: A Journey to Multiculturalism is van 3 maart tot 9 april op zaterdag van 09.00 tot 12.00 uur en op donderdag van 10.00 tot 16.00 uur geopend voor het publiek. Of op afspraak via telefoonnummer 868-2259.

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Full circle

Full Circle is de titel van een nieuw boek over modern en effectief management voor nu en de toekomst dat in 2016 in de Nederlandse en Engelse taal verschijnt en de lezers van Ñapa, de wekelijkse bijlage van de Amigoe, hebben elke maand de primeur van een vervolgartikel uit het boek zoals dat naar de uitgever gaat voor de laatste aanpassingen in stijl en taalgebruik.

Tekst: **Jan de Ruijter**

Precies zoals er een volledige change of mindset, een complete mentaliteitsverandering aan de kant van medewerkers nodig is, is er uiteraard eenzelfde grote mentaliteitsverandering nodig aan de kant van ondernemers, managers, bedrijfsleiders, eigenaren, managing directors, managing partners et cetera.
Helaas is het mijn vaste ervaring dat medewerkers veel meer openstaan voor de nieuwe tijden dan eigenaren en managers. Het is veel en veel moeilijker de ouderwetse mentaliteit van eigenaren en managers te veranderen dan bij medewerkers. De verklaring is simpel: mensen gaan naar hun werk om iets te presteren, iets goeds van de dag te maken, hun carrière te volgen, hun weg omhoog te vinden, mensen te helpen en onder de juiste condities, dus in een goede bedrijfscultuur, komen mensen snel tot bloei.
Eigenaren zijn van nature gewend om te denken en te zeggen: "Dit is mijn zaak, dus je doet precies zoals ik het wil want daar betaal ik je voor. Je hoeft niet zelf te denken want het denkwerk doe ik zelf wel, ik heb alleen je twee handen en voeten nodig, en ik ben de baas."

Aan de kant van de bazen, de managers en de leiders is er heel wat af te leren!
Maar laten we eerst eens beschrijven wat voor nieuwe eisen er zijn aan de kant van managers en eigenaren om succesvol te zijn in de toekomst.

Manager toekomst

Zoals de lezer zich hopelijk nog kan herinneren ging het om de volgende inleiding bij de mentaliteitsverandering van de goede medewerker: om te groeien van de ongeïnteresseerde apathische werknemer die slechts acht uur op zijn werkplaats aanwezig is om brood op de tafel te zetten naar de medewerker die zichzelf ontwikkelt, zijn doelen nastreeft en geluk en succes behaalt. Voor de manager is de inleiding: om te veranderen en door te groeien van de ouderwetse command and control-manager tot de manager die participatie, volledige betrokkenheid en volle inzet verkrijgt van zijn medewerkers. Daarbij komen veertien facetten kijken:

Kwaliteit en excellence zijn nummer één. Er is niets belangrijker dan kwaliteit en excellence van product en service aanbieden en geven en alles moet daarvoor wijken. Kwaliteit is niet langer het slechts voldoen aan de minimum eisen, kwaliteit is de klant verrassen, quality that surprises. Companywide quality control is uiteraard geïmplementeerd in het bedrijf van de toekomst en wordt als een tweede natuur door eenieder in het bedrijf gepraktiseerd en continu waar mogelijk steeds verder verbeterd.

De Amerikanen spreken heel treffend van 'live quality' en dat beslaat het hele terrein van werkprocessen maar ook dagelijks gedrag, behandeling van mensen, kwaliteit en excellence in alles wat we doen en zeggen, in al ons handelen, doen en laten!

Klanttevredenheid

Totale 100 procent klanttevredenheid is iets vanzelfsprekends in het goede bedrijf van de toekomst. Iets anders, iets minders gaat volledig in tegen de bedrijfscultuur en is voor niemand in het bedrijf een optie. Klanttevredenheid is een vanzelfsprekendheid, een tweede natuur, er wordt geen seconde door niemand in het bedrijf gedacht aan iets anders. Ruzie maken met een klant omdat hij toevallig nu eens voor minder dan 10 gulden wil swipen is uitgesloten, want ruzie maken met een klant doe je immers niet. Bedrijven bestaan om tevreden klanten te creëren, bedrijven bestaan bij de gratie van de klant en tegen een klant nee zeggen of een klant ontevreden weg laten gaan is uitgesloten. In goede bedrijven worden deze simpele regels van 's morgens vroeg tot 's avonds laat door iedereen, zonder uitzondering nageleefd en nagekomen, 7 dagen per week, 365 dagen per jaar. En het kost geen moeite en er worden daarbij geen fouten gemaakt. Het is tweede natuur, het is vanzelfsprekend, het gaat vanzelf!

Het tevreden stellen van de klant staat dan ook als nummer één helemaal bovenaan de top van eenieders job description en de principes van empowerment en partnering worden door het succesvolle bedrijf van de toekomst door het hele bedrijf heen met succes toegepast.

Drie P's

De manager van de toekomst en het bedrijf van de toekomst hanteren het principe van de drie P's van People, Profit en Planet waarbij het goed begrepen is dat de P van planet tevens de samenleving, de community, de gemeenschap inhoudt. Een bedrijf mag zich niet verlagen tot slechts het najagen van winst alleen. Dat was een gedachte van de econoom Milton Friedman. Een bedrijf is er omdat het toestemming van de samenleving kreeg iets te doen dat nut heeft voor de gemeenschap. Die rol moet het dan ook op een voor die gemeenschap uitmuntende manier verrichten waarbij het ten eerste gaat om kwaliteit en om de mens, zowel klanten als medewerkers in die gemeenschap en daar mag en moet uiteraard een beloning tegenover staan. Die beloning heet winst en winst is dus het dankjewel van de samenleving voor geleverde goede producten en diensten. Een bedrijf behoort dus ook een programma te hebben van speciale diensten aan de gemeenschap in de vorm van hulp, donaties, gerichte hulpacties. Het bedrijf ontstaat door de samenleving, betrekt grondstoffen, personeel en klanten vanuit die samenleving, het is een onderdeel van die samenleving en het is er dus niet alleen maar voor een eigenaar die zo snel mogelijk zo veel mogelijk winst wil maken. Zo zijn bedrijven ontstaan, dat was van meet af aan de bedoeling en helaas werd dat voor te lang vergeten. Maar gelukkig komt de samenleving tot het inzicht dat het principe van de drie P's de sleutel is naar de toekomst. De oude norm is hervonden!

Naar de drie P's wordt ook wel verwezen als corporate social responsibility (CSR) waarvan dr. W. Edwards Deming, mijn voorbeeldmodel, de eerste stappen ondernam. In Nederland wordt het vaak het Rijnlands-model genoemd waarvan professor Mathieu Weggeman de grote voorvechter is.

Wordt vervolgd

Jan de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba en bereikbaar op janderuijter@yahoo.com.

Food for thought.

Chinese maaltijd blijft in trek

Chinese maaltijden blijven wereldwijd in trek. Bezorgd als wij tegenwoordig zijn over alles wat voedingsmiddelen en gerechten uit China kunnen bevatten, is het zeker niet onverstandig om zelf Chinees eten klaar te maken. Herinnert u zich dat wij altijd zeggen: hoe meer makkelijke recepten voor groente, des te beter? Wel, in deze editie hebben we voor u een pittig Szechuan Chinees groentegerecht.

Tekst: **Miriam de Windt**

De Chinese keuken werd al belicht in een eerder artikel. Door de uitgestrektheid van China en de wisselende klimaatsomstandigheden, is er een enorme diversiteit van gerechten en voedsel. Bovendien speelt eten een grote rol in de Chinese cultuur. Men is van mening dat voedsel goede harmonie brengt voor familie en vrienden. Verse producten spelen een belangrijke rol in de Chinese keuken. Voorverpakte en bewerkte producten zoals blikconserven of ingevroren voedsel worden van origine zeer weinig gebruikt. Jammer dat wij dit niet altijd terug zien in Chinese restaurants alhier.
De meeste Chinezen hebben last van lactose-intolerantie. Melkproducten komen hierdoor heel weinig voor in de Chinese keuken. In plaats daarvan gebruikt men sojamelk en tofu.
Variatie in smaak, textuur, kleur en aroma karakteriseert de verschillende keukens in China. De Szechuan keuken (van Centraal- en West-China) en de Kantonese keuken (Zuid-China) zijn internationaal de meest bekende.
De gerechten uit Szechuan zijn het pittigst, ze gebruiken veel hete pepers en chilipasta in hun gerechten. In het zuiden worden mildere gerechten gegeten. Dit heeft te maken met het principe van yin en yang, waarbij de balans erg belangrijk is. Hete ingrediënten compenseren een koeler klimaat, terwijl de milde gerechten een warmer klimaat compenseren.
De balans is belangrijk om een goede gezondheid en harmonie te bereiken. Ziekte wordt ook beschouwd als een gebrek aan balans.
Het recept in deze editie is een makkelijk klaar te maken groenteschotel. Gezien de verschillende pittige smaakmakers (gember, ui, knoflook, peper), past het in de Szechuan voedingsgewoonten.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
C 520-6932

Chinese kool

Chinese kool kan heel groot worden. Het is heel goed rauw te eten. Eigenlijk is het rauw of gewokt lekkerder dan gekookt. Rauw smaakt het fris en het kan uitstekend gemengd worden met verschillende soorten sla.
Wanneer u de kool blad voor blad afplukt, komt u steeds dichter bij de malse jonge, kleine bladeren. Deze jonge bladeren zijn meer geschikt voor een salade dan de stevige buitenbladeren. De buitenbladeren worden in traditionele Aziatische keukens eerder gebruikt in soepen en om te wokken. De kleine bladeren kunt u ook serveren als snack met een dipsaus, of als rauwkost in uw boterham.

Pinda-olie

De officiële scheikundige naam is arachide-olie. Het is licht van kleur en neutraal van smaak. Pinda-olie is geschikt om te frituren én voor saladedressings.
Veel mensen, vooral kinderen, zijn allergisch voor pinda's. U kunt zich afvragen in hoeverre pinda-olie ook pinda-allergenen bevat. Uw houvast in dezen is: hoe geraffineerder de pinda-olie, hoe minder tot geen allergenen. Koud geperste, ongeraffineerde en 'gourmet' soorten bevatten wel wat van de allergenen in pinda's. Voor degenen die een pinda-allergie hebben, lijkt de geraffineerde pinda-olie de beste optie om af en toe te kunnen genieten van een Szechuan gerecht. Echter, met conventionele productiemethoden wordt de olie niet alleen geraffineerd. Het wordt ook gebleekt en er worden geurstoffen aan toegevoegd. Het eindproduct is een fabrieksmatig bewerkt product. De vraag is of dit gewenst is.
Indien een pinda-allergie uw zorg is, kunt u natuurlijk kiezen voor andere oliesoorten. Bijvoorbeeld sesamolie geeft ook een apart, nootachtig aroma aan gerechten.

Analyse

Dit is een groentegerecht met een heel laag-calorische waarde. Verder is het wel zeer ruim voorzien van voedingsvezels, kalk, ijzer, vitamines B1, B2 en C. Van de DAH wordt vitamine A zelfs bijna dubbel geleverd. Deze goede voedingsstoffen komen voornamelijk van de Chinese kool, de bokchoy en de champignons. Enorm pluspunt is het feit dat het geen cholesterol, heel weinig aan vetten en verzadigde vetten bevat. Tevens bevat dit gerecht alleen plantaardige eiwitten. Iets meer plantaardige eiwitten door de champignons dan andere groentegerechten.
Serveer het met geurige basmati- of wilde rijst. Geen grote portie rijst, om het voordeel van weinig calorieën te behouden. Of waarom niet alleen? Waarom niet een keer een maaltijd van alleen groente? Deze groenteschotel is bij uitstek geschikt voor een balansdag. Omdat het weinig calorieën bevat en omdat het géén dierlijke eiwitten bevat. Nogmaals, een handig-om-te-hebben groenterecept.

Kook mee met May.

Ingrediënten:
3 eetlepels pindaolie
Een stuk gember van 3 cm, schoongemaakt en fijn gesneden
5 tenen knoflook, gepeld in dunne plakjes
Stukje verse promèntè, fijn gesneden
4 lente-uien, schoongemaakt, in plakjes
4 kleine bok choy, in stukken
1 bosje cilantro, alleen de blaadjes
Halve Chinese kool, dun gesneden
Bakje champignons, in plakjes
Zout en versgemalen zwarte peper
1 limoen in 4 partjes

Bereidingswijze:
De olie in een wok verhitten, de gember, knoflook en promèntè roerbakken.
De lente-uien toevoegen, meebakken.
De bok choy, de cilantro en de Chinese kool toevoegen, roerbakken.
Vervolgens de champignons toevoegen.
Afmaken met zout en peper.
Met partjes limoen serveren.

Voor 4 personen

Eet smakelijk,

May

De ontwikkeling van een

IT-consultant Yunette Aniceta heeft voor haar masteropleiding Techno-MBA aan de University of Curaçao (UoC) een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor kleine eilanden in ontwikkeling met betrekking tot het digitaliseren en het aanbieden van lokaal materiaal in een digitale databank.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong** en **Shutterstock**

Aanleiding van het onderzoek was een combinatie van factoren, onder andere het nijpend tekort aan lokaal leermateriaal bij educatieve instellingen op alle niveaus, het tekort aan lokaal bronmateriaal voor onderzoek, de vele lokale materialen van culturele waarde die verloren dreigen te gaan door de tand des tijds, en de achterstand op Curaçao betreffende het gestructureerd invoeren en toepassen van ICT bij onderwijsinstellingen.
In september presenteerde Aniceta haar onderzoek 'Designing a Digital Community Repository Infrastructure for the Dutch Caribbean from the perspective of a Small Island Developing State'. Doel van het onderzoek was het ontwerpen van een theoretisch en praktisch model van een digitale infrastructuur voor belanghebbenden, zodat materiaal van en voor de Nederlandse eilanden in het Caribisch gebied ontwikkeld, bewaard, gedeeld, aangepast, verspreid en, waar mogelijk, vrij toegankelijk gemaakt kan worden voor de hele gemeenschap.

Theoretische resultaten

Het probleem betreffende het gestructureerd aanbieden van lokale informatie in digitale vorm is niet uniek voor Curaçao, maar kenmerkend voor kleine eilanden in ontwikkeling. De Verenigde Naties hebben al in 1992 de zogenoemde Small Island Developing States (SIDS) erkend als een speciale groep die hulp en ondersteuning dient te krijgen om te komen tot duurzame ontwikkeling. ICT wordt hierbij als één van de belangrijkste pijlers beschouwd om de verschillende beperkingen het hoofd te kunnen bieden. De factoren voor duurzame ontwikkeling die bij het onderzoek in beschouwing zijn genomen waren ICT in het onderwijs, digitalisering en digitale databanken.
Wereldwijd wordt er steeds meer aandacht besteed aan ICT in het onderwijs, waarbij het ontwikkelen van 21st century skills (zoals ICT-geletterdheid, samenwerking, creativiteit, sociale en culturele vaardigheden, communicatie, kritisch denken en probleemoplossende vaardigheden) bevorderd worden. Curaçao loopt volgens een recent Unesco-onderzoek achter op het gebied van ICT in onderwijs vergeleken met andere SIDS in de regio, voornamelijk door het ontbreken van een nationaal beleid hierover.
Bij het digitaliseren van materiaal worden verschillende standaarden gebruikt. Voor het duurzaam conserveren van onder andere historisch en cultureel erfgoed volgens internationale normen zijn apparatuur en kennis vereist die vaak ontbreken in SIDS.
Op gebied van digitale databanken blijken instanties steeds meer samen te werken, vindt er steeds meer convergentie van functies plaats en wordt het steeds belangrijker om materiaal vrij toegankelijk te maken. Voor de VN is het van essentieel belang dat SIDS op lokaal, regionaal en internationaal niveau samenwerken om de barrières te verminderen. Het onderzoek beschrijft een model, waarbij databanken gekoppeld zouden kunnen worden om zodoende een duurzame en betaalbare infrastructuur te realiseren.

Praktische resultaten

Aniceta, die al meer dan twintig jaar als gastdocent IT-vakken verzorgt, is in 2012 begonnen een praktische invulling te geven aan het onderzoek door een prototype van dit platform op te zetten bij de UoC. Met name de Lerarenopleiding Funderend Onderwijs (LoFo) van de Algemene Faculteit bij de UoC kampte met een tekort aan lokaal bron- en leermateriaal. Er was ook een behoefte bij de universiteitsbibliotheek – de Library Research Services (LRS) – om lokale publicaties te digitaliseren en zodoende toegankelijker te maken voor onderzoek en onderwijs, maar ook voor conservering vanwege hun culturele waarde.

Met financiële ondersteuning van Usona werd een project uitgevoerd onder leiding van de LRS-manager Margo Groenewoud, om een prototype digitale bibliotheek met lokaal materiaal te ontwikkelen en beschikbaar te maken voor het onderwijs en de gemeenschap. Belanghebbenden bij de UoC en ook externe stakeholders waren hier bij betrokken, zoals onder andere de Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI), de Fundashon Material pa Skol (FMS), het Rooms-Katholiek Centraal Schoolbestuur (RKCS), de Dienst Openbare Scholen (DOS), de Vereniging Protestant Christelijk Onderwijs (VPCO) en het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport.
"Voor het opzetten van de digitale databank was er een web-platform nodig, moest bronmateriaal gedigitaliseerd worden, moest digitaal leermateriaal ontwikkeld worden, en moest kennis en expertise opgedaan worden op het gebied van ontwikkeling en beheer van digitaal materiaal", aldus de onderzoekster. SobekCM, de applicatie waar de Digital Library Of the Caribbean (DLOC) op draait (zie www.dloc.com), werd gekozen als platform.
Aniceta: "Deze web-applicatie is heel geavanceerd. Verschillende soorten bestanden kunnen, hetzij individueel of gegroepeerd, geüpload en gedownload worden. Collecties kunnen afzonderlijk beheerd worden door een geautoriseerd persoon, terwijl er door alle collecties heen verschillende zoekmogelijkheden bestaan, zoals op specifieke 'keywords', vol-tekst en op coördinaten."

Er zijn verschillende mogelijkheden om het resultaat weer te geven, maar ook opties om de bestanden geheel of gedeeltelijk beschikbaar te maken. "Eén van de belangrijkste aspecten die nog missen, was de mogelijkheid om op specifieke keywords voor leermateriaal te zoeken.

lokale digitale infrastructuur

Op advies van Gracia Greijmans, ICT-docent bij het RKCS die ook betrokken was bij het project, werd besloten om de metadata standaarden die gebruikt worden in het Nederlands onderwijs systeem (NL_LOM) toe te voegen aan het platform. Aangezien wij één van de weinige eilanden in de regio waren met een dergelijk innovatief project, heeft DLOC ons alle ondersteuning gegeven. De samenwerking met SobekCM-ontwikkelaar Mark Sullivan leverde wederzijdse voordelen op; het prototype werd aangepast aan onze eisen en SobekCM werd uitgebreider en uiteindelijk als open-source digitale bibliotheek applicatie vrij gegeven", aldus Aniceta (zie http://sourceforge.net/projects/sobekcm). Ze heeft het prototype de naam Digital Education In the Caribbean (DEdICa) gegeven.

Toepassing bij de UoC

Aniceta heeft de LRS ondersteund om dit prototype verder te ontwikkelen tot de digitale bibliotheek van de UoC. Dit resulteerde in het Dutch Caribbean Digital Platform (DCDP), dat 1 november vorig jaar is begonnen met proefdraaien op http://dcdp.uoc.cw. Stakeholders met een niet al te grote collectie op het gebied van cultuur, onderwijs en onderzoek kunnen binnenkort – dankzij de steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied – bij de LRS een cursus krijgen hoe ze hun materialen kunnen digitaliseren en hun eigen collectie in de DCDP kunnen inrichten zoals ze dat zelf willen.

Aniceta ondersteunt de LRS en de stakeholders met grotere collecties als gekwalificeerde lokale adviseur. Aniceta: "Momenteel is men bij de LRS goed bezig met het toevoegen van materiaal betreffende het cultureel erfgoed. Het betreft ruim 3800 boeken, kaarten en archiefstukken van de Nederlandse Antillen tot en met 1954, die in fasen in Nederland worden gedigitaliseerd." Ze zal binnenkort de LRS ondersteunen met het digitaliseren van documenten in deze periode die uitsluitend in de LRS aanwezig zijn. Door de auteursrechtelijke beperkingen zullen niet alle publicaties in de DCDP online raadpleegbaar zijn. Volgens de lokale Auteursverordening vervalt het auteursrecht vijftig jaar na het overlijden van de auteur. Voor geschriften waar nog auteursrecht op zit wordt geprobeerd afspraken te maken met de rechthebbenden. Indien dit niet lukt, kan men de titel in de DCDP vinden, en vervolgens de publicatie digitaal (of fysiek) bij de LRS raadplegen.

Dit is echter nog maar het begin. Het is het streven van Aniceta om uiteindelijk te komen tot een netwerk van digitale bibliotheken van verschillende disciplines, waarbij zo veel mogelijk materiaal dat relevant is voor de eilanden digitaal wordt opgeslagen. Het materiaal wordt zodoende duurzaam beheerd en kan ook gemakkelijker gelokaliseerd worden. Instanties of individuele personen zouden dit platform kunnen gebruiken om hun eigen digitale databank op zetten, of voor een gering bedrag per jaar hun databank in de cloud hosten. De bedoeling is dan om in de toekomst de verschillende databanken met elkaar te koppelen.

Aniceta wil beginnen met de ontwikkeling van een dergelijke infrastructuur voor de onderwijsinstellingen op alle niveaus, en is in dit verband bezig met digitaal hoger onderwijs bij de UoC, met de ontwikkeling van digitaal leermateriaal voor het funderend onderwijs bij de A.E. Goilo school en met digitaal leermateriaal (onder meer voor de Interactieve Whiteboards) voor de Papiamentstalige schoolboeken in samenwerking met Ronnie Severing. ICT in onderwijs is op zichzelf niet de oplossing voor beter onderwijs, maar de manier waarop de leerkrachten ICT toepassen in hun groep is doorslaggevend om de eerder genoemde 21st century skills bij hun leerlingen te ontwikkelen. Het op gang komen van het ontwikkelen en gebruiken van digitaal leermateriaal vergt tijd en middelen; de leerkrachten dienen geprofessionaliseerd te worden, de infrastructuur op de scholen aangepast te worden, er moet een deelcultuur ontstaan, enzovoorts. Het Grassroots Curaçao project (http://www.grassroots-curacao.com) was een goed initiatief om dit 'bottom-up' te stimuleren, maar er zijn ook individuele leerkrachten die hun materiaal uit eigen initiatief op internet delen (bijvoorbeeld Método liber Di tur un poko: http://www.diturunpoko.com en Papiamentu Yurls: http://papiamentu.yurls.net/cw/page). Aniceta wil personen en instanties gaan benaderen voor het verkrijgen van toestemming om hun leermateriaal in een databank te plaatsen, waardoor het vinden en gebruiken veel efficiënter en effectiever kan gebeuren. Leerkrachten kunnen dan bestaand materiaal zoeken, downloaden en gebruiken, maar ook hun eigen materiaal maken of bestaand materiaal verbeteren en weer uploaden vanuit het gemak van hun huis. "Dit zorgt niet alleen voor meer kwantiteit, maar ook voor een hogere kwaliteit leermateriaal", aldus Aniceta.

Die infrastructuur kan ook op andere gebieden toegepast worden. De overheid zou dit platform bijvoorbeeld kunnen gebruiken om zowel haar website als haar digitale documenten vanuit één centraal punt te beheren. De ministeries zouden dan hun eigen deel afzonderlijk kunnen inrichten, terwijl eenieder vanuit één zoekscherm door alle ministeries heen kan zoeken naar toegankelijke documenten. Een andere mogelijkheid is het online beschikbaar maken van lokale wetgeving. De opgedane kennis en ervaring kunnen met de andere eilanden worden gedeeld, zodat ze hun eigen infrastructuur op kunnen zetten. Dit levert uiteindelijk toegang tot nog meer informatie. De mogelijkheden zijn eindeloos.

Oproep

Aniceta benadrukt dat samenwerken het sleutelwoord is om zo veel mogelijk informatie duurzaam in digitale vorm beschikbaar te krijgen. "Het staat nu allemaal nog in de kinderschoenen, maar onderzoek toont aan dat SIDS, zoals Curaçao, door samen te werken de achterstand relatief snel kunnen inhalen", zegt ze. Er bestaat al een goede samenwerking met instanties in Nederland en in de Verenigde Staten, en binnenkort ook met de andere eilanden. Aniceta doet een oproep aan eenieder die digitaal materiaal wil ontwikkelen of meer wil weten over het opzetten van een digitale databank, om contact met haar op te nemen. Dat kan via haar e-mailadres yunette1@gmail.com of telefoonnummer 569-0078. Het complete onderzoek van Aniceta is te lezen op http://dcdp.uoc.cw/AA00000505/00001.

Tijdige betaling van het loon

De wet bepaalt in artikel 7A:1614 Burgerlijk Wetboek van Curaçao (hierna 'BW') dat de werkgever verplicht is de werknemer zijn loon 'op de bepaalde tijd te voldoen'. Wat onder deze 'bepaalde tijd' moet worden verstaan is niet in de wet opgenomen.

Tekst: **William ten Veen**

Het naar tijdruimte (bijvoorbeeld per maand) vastgestelde loon moet worden voldaan telkens na afloop van het tijdvak waarover het loon is vastgesteld. In de meeste gevallen komen partijen een bruto salaris per maand overeen. In de bouw komt betaling aan het einde van de werkweek of tweewekelijks ook regelmatig voor. Ten aanzien van het in geld vastgestelde loon dat afhankelijk is van de uitkomsten van de door de werknemer te verrichten arbeid (denk bijvoorbeeld aan provisie) dient een betalingstermijn te worden aangehouden die geldt voor het naar tijdruimte vastgestelde loon voor vergelijkbare arbeid.

Laten we het makkelijk houden, in het hiernavolgende beschrijf ik de verplichting van de werkgever om het loon aan het einde van een lopende kalendermaand uit te betalen. Veel werkgevers betalen zo rond de 25e van elke maand het loon uit, zodat het voor de 1e van de nieuwe kalendermaand op de rekening van de werknemer is bijgeschreven. Dan is er netjes conform de wet uitbetaald. Betaalt de werkgever 'te laat', dan heeft de werknemer aanspraak op een wettelijke verhoging (lees: een boete).

De werknemer heeft bij te late betaling van het loon aanspraak op de wettelijke verhoging zoals vastgesteld in de wet in artikel 7A:1614q BW. Deze bedraagt voor de negende (9) tot en met de twaalfde (12) werkdag na de dag waarop het loon had moeten worden betaald, 5% van het loon voor elke werkdag. Voor elke volgende werkdag komt daar per dag 1% bij met dien verstande dat de maximum te betalen wettelijke verhoging 50% van het achterstallige (deel van het) loon bedraagt. Een voorbeeld: de werkgever betaalt het loon op de 16e werkdag van de nieuwe kalendermaand uit; in dit geval heeft de werknemer recht op een wettelijke verhoging van 21% (4 x 5% + 4 x 1%) op het loon over de afgelopen kalendermaand. De eerste 8 werkdagen te laat zijn derhalve boetevrij, daarna wordt er boete verschuldigd door de werkgever. De wettelijke verhoging van 50% wordt – na enig rekenwerk – dus na 42 werkdagen bereikt. In de praktijk zie je vaak dat advocaten van werknemers – al dan niet voor het gemak – ook het weekeinde meerekenen. Het gaat echter om 'werkdagen' zodat het weekeinde niet mag worden meegeteld als een werknemer van maandag tot en met vrijdag werkzaamheden verricht. Aangenomen wordt dat de wettelijke verhoging verschuldigd is over het bruto loon. De wettelijke verhoging is geen loon, zodat er geen loonbelasting behoeft te worden ingehouden. De wettelijke verhoging is bedoeld als prikkel voor de werkgever om het loon op tijd te betalen. Zoals gesteld is de wettelijke verhoging geen loon, zodat er dus geen boete verschuldigd is over de wettelijke verhoging. Naast de wettelijke verhoging kan de werknemer de wettelijke rente over het achterstallige loon vorderen. De wettelijke verhoging dient ook te worden betaald over de vergoeding die de werknemer toekomt wegens niet genoten vakantiedagen. In een eerdere bijdrage van mijn hand is aangegeven dat de openstaande vakantiedagen conform de wettelijke bepalingen alleen aan het einde van de arbeidsovereenkomst mogen (sterker nog: moeten) worden uitbetaald. De praktijk leert regelmatig anders, maar dat terzijde. Het is niet nodig dat de werknemer een aanzegging of ingebrekestelling stuurt naar de werkgever alvorens de wettelijke verhoging verschuldigd wordt. De verhoging is slechts verschuldigd indien de niet tijdige betaling van het loon aan de werkgever kan worden toegerekend. Het doorgeven van een verkeerd bankrekeningnummer door de werknemer valt uiteraard niet in de risicosfeer van de werkgever, maar komt voor rekening van de werknemer zelf.

De rechter is bevoegd het bedrag aan wettelijke verhoging (in een gerechtelijke procedure tot doorbetaling van het salaris na een ontslag op staande voet doorgaans 50% van het te vorderen bedrag aan salaris) te matigen. In de praktijk maakt de rechter vaak gebruik van deze bevoegdheid. Per Gerecht zijn veelal interne regels of richtlijnen opgesteld.

In dit kader is van belang op te merken dat de bevoegdheid van de rechter tot matiging uitsluitend de wettelijke verhoging betreft en niet de wettelijke rente.

Mr William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal tenveen@bbvlegal.com

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 hinderlijk persoon, **5** tatami, **9** rijtuig, **11** zandheuvel, **13** giftige slang, **15** Japanse munt, **16** kostuumstof, **19** dansfeest, **20** zwaardwalvis, **22** grofgebouwd mens, **23** plaats waar men thuis hoort, **24** citrusvrucht, **25** Arabische titel, **28** niet tijdig, **31** verhoogde toon, **32** drinkebroer, **36** ik (Lat.), **37** groet, **38** ampère, **39** ledigen, **40** klavecimbel, **41** medisch beroep.

VERTICAAL
1 werpkoord, **2** geul, **3** vreemde munt, **4** grondstof voor kinine, **5** hooimaand, **6** vrouw, **7** Zuid-Amerikaanse dans, **8** zeilvaartuig, **10** profeet, **12** boom, **14** verband, **17** vijf (Gr.), **18** tamelijk, **21** zijrivier van de Rijn, **22** zitvlak, **25** mislukking, **26** leer van Mohammed, **27** eenheid van elektrische weerstand, **29** god van de zee, **30** spierspanning, **32** rekening, **33** Mexicaanse maispannenkoek, **34** Tibetaans leeuwhondje, **35** klap.

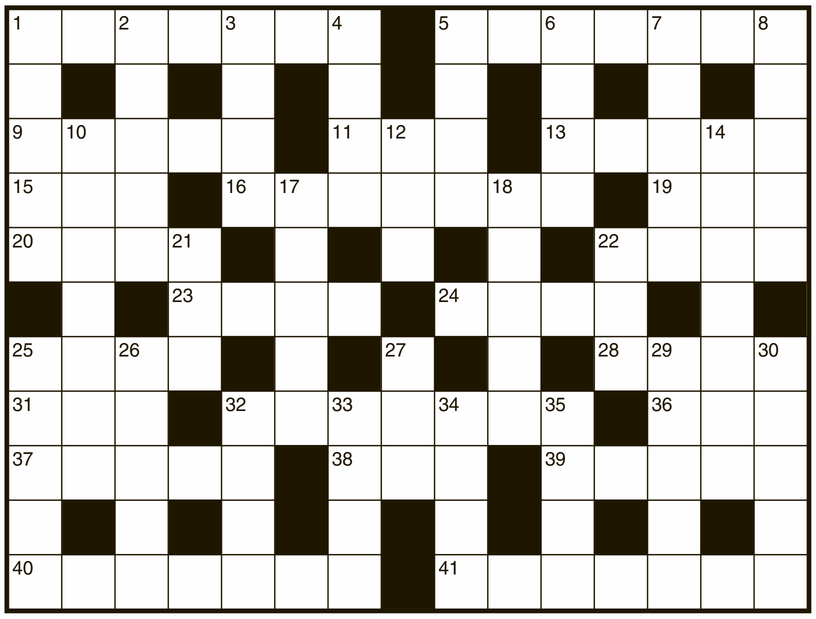

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

B. Davelaar
Weststraat 71
Aruba

Willem de la Parra
Kaya Ruda 15
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

6	2				9	3		1
5	1			2	3			
			6			2		7
		6	2		5	7		
	5					4		
4			9		7		1	
		1		7	8		4	
	3			6				8
			5				3	

HEAVY

		8		6			1	5
			5				6	
	2			4				
	3					7		
				1	3			
4								
					9			7
5		6			2			1
	4	7			5			

ZWEEDSE PUZZEL

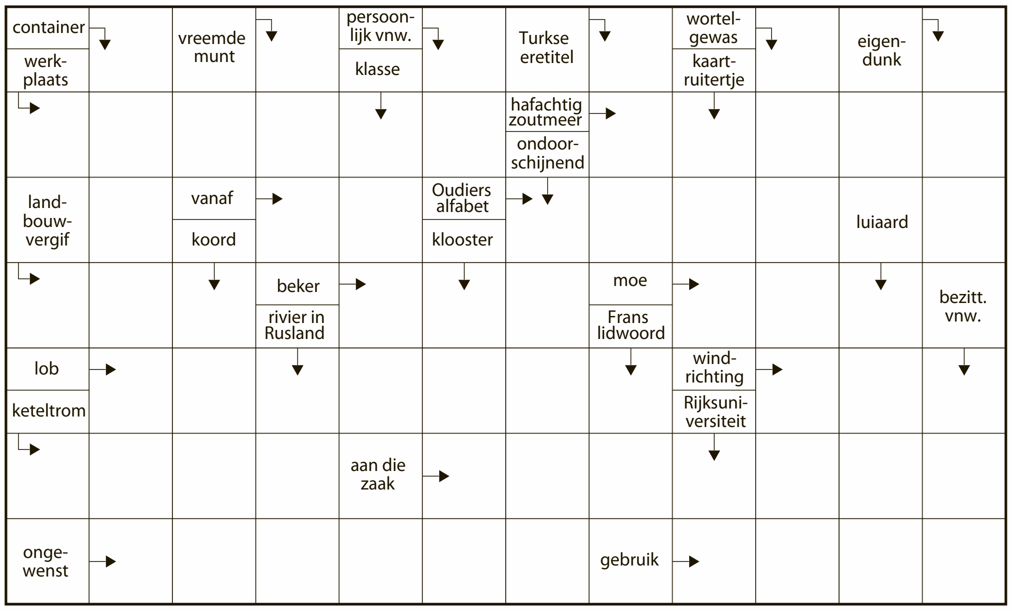

CRYPTOGRAM

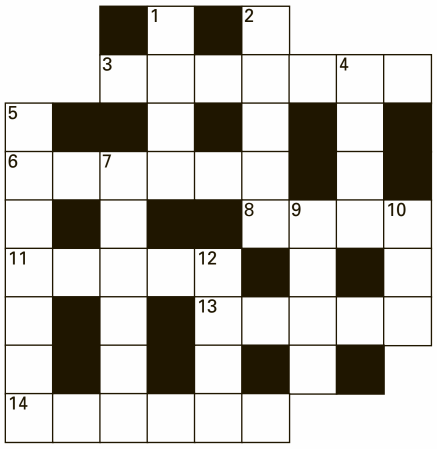

HORIZONTAAL:
3. Welgemanierd ervaren (7); **6.** Geen glimmend soort bed (6); **8.** Zo wordt het familielid beteugeld (4); **11.** De rivier stroomt derhalve naar binnen (5); **13.** Stel werkluí op het land (5); **14.** Deze opgaven zijn al opgeteld (6).

VERTICAAL:
1. Dogmatisch sportartikel (4); **2.** Het vernuft van een spook (5); **4.** Dat lied bestaat uit twee noten (4); **5.** Uitgelezen vervoermiddel (7); **7.** Gevaarlijke tikken in een duur schip (6); **9.** Niets dan de koperen ploert is zo laag (4); **10.** Van dat beestje kan een groot beest gemaakt worden (3); **12.** Geld voor een staafje (4).

WOORDZOEKER

D	R	U	I	P	K	A	A	R	S	H	S	E
A	E	A	O	R	O	C	L	U	A	O	J	T
N	G	G	E	N	R	L	O	P	V	S	N	M
S	E	J	E	O	T	V	Y	N	I	U	E	A
N	N	T	L	G	Z	S	IJ	E	P	N	N	G
U	W	L	V	E	I	T	M	L	S	A	O	N
M	A	B	D	L	S	D	E	E	L	T	J	E
M	T	N	I	E	I	N	N	B	T	E	E	T
E	E	S	O	L	K	E	Q	U	A	T	O	R
R	R	W	T	D	L	V	S	A	K	F	E	O
K	E	P	A	R	T	IJ	L	O	O	S	L	N
S	B	A	B	B	E	L	K	O	U	S	E	A
T	U	I	T	G	E	B	R	E	I	D	T	D
I	S	U	I	T	E	IJ	E	I	N	R	C	A
F	C	H	I	R	U	R	G	R	O	O	T	S
T	P	M	B	A	L	V	A	A	R	D	I	G

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ALFABET
ALPINO
AORTA
BABBELKOUS
BALVAARDIG
BILLIJKEN
CHIRURG
DANSNUMMER
DEELTJE
DESKUNDIGE
DRUIPKAARS
EQUATOR
EREBUS
GESAR
GROOTS
KNELPUNT
MAGNETRON
MALLORCA
MEISJE
MERKSTIFT
MITELLA
NETVLIES
ONTSMETTEN
PARTIJLOOS
POGEN
POLYESTER
REGENWATER
RENDEZVOUS
STREBER
SUITE
TETANUS
UITGEBREID
UNJER
VRIJBLIJVEND
WOESTIJNVOS

© Sanders Puzzelboeken/160227

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

7	1	2	6	9	8	3	5	4
5	9	6	1	3	4	8	2	7
4	3	8	2	7	5	9	6	1
8	5	3	9	4	1	2	7	6
9	7	4	5	2	6	1	8	3
2	6	1	3	8	7	5	4	9
1	2	7	4	5	3	6	9	8
3	8	9	7	6	2	4	1	5
6	4	5	8	1	9	7	3	2

Heavy

2	7	9	4	8	5	3	6	1
1	3	4	6	7	9	8	2	5
8	5	6	1	3	2	7	4	9
9	6	5	2	4	8	1	3	7
3	2	7	9	1	6	4	5	8
4	1	8	7	5	3	2	9	6
7	9	1	5	2	4	6	8	3
5	8	2	3	6	7	9	1	4
6	4	3	8	9	1	5	7	2

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Terecht; 6. manwijf; 8. test; 11. dorps; 13. poema; 14. ijsgang.
Verticaal: 1. Eeuw; 2. helft; 4. haas; 5. smederij; 7. narrig; 9. ezel; 10. tra; 12. span.

Woordzoeker: KEUKENBLOK

Zweedse puzzel

■	B	■	M	■	S	■	A	■	S	■	G
A	L	B	A	S	T	■	H	A	P	P	Y
■	O	■	K	M	■	K	A	L	I	■	M
H	E	S	■	A	A	L	■	A	R	G	■
■	M	E	L	K	K	O	E	■	A	A	T
L	I	L	A	■	O	N	T	D	A	A	N
■	G	A	R	A	N	T	■	E	L	F	T

Prijspuzzel

V	I	E	S	■	D	A	V	O	S	■	B	I	O	S
E	■	L	E	V	E	■	E	■	S	L	E	M	■	N
S	P	E	K	■	M	A	R	K	T	■	L	A	M	E
T	A	C	T	V	O	L	■	O	T	A	L	G	I	E
E	S	T	■	E	■	A	L	M	■	C	■	E	S	P
■	F	■	K	R	I	B	■	I	N	C	L	■	T	■
H	O	F	■	D	■	A	R	S	■	R	■	I	R	A
A	T	O	M	I	U	M	■	C	S	A	R	D	A	S
D	O	L	E	■	W	A	C	H	T	■	A	A	L	T
E	■	I	D	E	E	■	I	■	U	T	A	H	■	E
S	N	E	E	■	R	I	A	N	T	■	D	O	O	R

Beroep onder de loep.

Al 35 jaar 'spin in het web'

Ze is het gezicht van het bedrijf waar ze werkt, kent alle ins en outs en als je een probleem hebt, moet je bij Aya Spencer zijn. Ze behoort, zoals men zegt bij het meubilair van verhuisbedrijf Meyer Moving en dat bevalt haar uitstekend.

Tekst en foto: **Marja Berk**

Wat houdt je werk in?

"Als je het formeel wilt benoemen is dat eigenlijk office manager. Ik verzorg de debiteuren en crediteuren, eventuele schade-afhandelingen, houd de uren van de verhuizers bij, spring bij waar nodig is en organiseer van alles. We hebben op de zaak wel eens een barbecue bijvoorbeeld, dat regel ik. En als er een cadeautje voor een verjaardag moet worden gekocht, ga ik op pad."

Hoe lang doe je dit werk al?

"Oh, dat is al heel lang. Vorig jaar april werkte ik hier 35 jaar, dus dat is al een hele tijd. Ik begon destijds met het regelen van de douanedocumenten, facturen en offertes maken. We zaten toen op Zeelandia en Meyer was toen gevestigd in een woonwagen. Op kantoor waren er drie mensen werkzaam met acht verhuizers op de vloer. Daarna verhuisden we naar Suffisant en toen weer terug naar Zeelandia. Nu zitten we sinds kort op de Cas Coraweg en ook dat was weer een hele organisatie, hoor! Ik had ooit de behoefte om van baan te wisselen en had mijn oog laten vallen op de overheid. Maar dat was meer voor het pensioen en ik vond het bij Meyer gezelliger. Dus bleef ik hier en zit er nog steeds. En als ik eenmaal met pensioen ben over een paar jaar, ga ik vrijwilligerswerk doen! Er zijn zoveel instanties die hulp kunnen gebruiken."

Wat vind je het leukste aan je werk?

"De contacten met mijn collega's, ook met die bij ons zusterbedrijf in Nederland vind ik leuk. Afgezien van het zakelijke aspect valt er altijd wel iets te kletsen, vooral met mijn vaste contactpersoon in Nederland. Als je al zolang voor een bedrijf werkt leer je iedereen wel goed kennen, ook de mensen daar waar ik mee te maken heb. En natuurlijk is het organiseren van een aantal zaken erg leuk om te doen, zoals die barbecues en verjaardagen. Dan kan ik me uitleven en krijg daar ook wel de vrije hand in."

Wat vind je het minst leuke?

"Dat zijn diverse dingen. Het afhandelen van schades bijvoorbeeld. Het komt gelukkig niet veel voor, maar het is altijd een heel gedoe. Mensen vinden altijd dat ze te weinig uitgekeerd krijgen, terwijl de uitkering toch echt conform de verzekeringsvoorwaarden gebeurt. Dan kan ik moe worden van die discussie, maar ik laat me niet in een hoek drukken. Wat ik ook niet leuk vind is dat ik regelmatig achter de debiteuren aan moet. Dat gezeur om mensen te laten betalen. Je krijgt soms te maken met de raarste smoezen."

Wat was je geweest als je dit werk niet had gedaan?

"Operatie-assistente! Ik heb er voordat ik hier begon wel werk van gemaakt, maar helaas had ik niet de juiste papieren.
Dat vind ik nog steeds jammer, maar soms loopt het leven anders dan je graag wilt."